

solidar

**TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ 2020

ΕΛΛΑΔΑ

Η κρίση του Covid-19 έχει αναστείλει κάθε προσπάθεια ανάκαμψης στην Ελλάδα, μια χώρα που χτυπήθηκε σκληρά από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Το ποσοστό ανεργίας ξεπερνάει το 16%, η ανισότητα εισοδήματος είναι η μεγαλύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τον λόγο πεμπτημορίων να φτάνει το 5.1, ενώ οι ανισότητες μεταξύ φύλων και περιοχών μοιάζουν να παγιώνονται. Επιπλέον, μετά από τις πρόσφατες φορολογικές ελαφρύνσεις και τη σταδιακή κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης, το βάρος της συντήρησης του συστήματος πρόνοιας πέφτει στα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν το αυξημένο κόστος στέγασης, υψηλές δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη που χρήζουν άμεσης κάλυψης και τη σταδιακή αναποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, οι οποίες αυτή τη στιγμή μειώνουν τον κίνδυνο φτώχειας κατά 30%. Υπάρχουν επίσης αναφορές για υψηλά ποσοστά αδήλωτης και χαμηλόμισθης εργασίας, ενώ σύμφωνα με

την Εθνική Ομάδα Στρατηγικής του δικτύου SOLIDAR στην Ελλάδα, η εργασιακή επισφάλεια αποτελεί έναν από τους κυριότερους λόγους που το αίσθημα της απογοήτευσης εντείνεται και η μετανάστευση αυξάνεται. Ακόμη, τόσο η εκπαίδευση όσο και η υγειονομική περίθαλψη έχουν υποστεί δημοσιονομικές περικοπές και παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις σε δυναμικό, αδυναμίες που έχουν τονιστεί και στις Ειδικές ανά Χώρα Συστάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ η ΕΟΣ τις βρίσκει ιδιαίτερα ανησυχητικές εν μέσω πανδημίας αλλά και αναγκαστικής μετάβασης στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Όσον αφορά τη συμπερίληψη των μεταναστών, Η ΕΟΣ έχει παρατηρήσει ορισμένες ανακολουθίες ανάμεσα στα θετικά μέτρα των Εθνικών Αναπτυξιακών Σχεδίων και τους περιορισμούς που έχει επιβάλει η κυβέρνηση στη δράση μη κυβερνητικών οργανώσεων που προσφέρουν βοήθεια σε μετανάστες και αιτούντες άσυλο. Οι ανακολουθίες αυτές δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την πρόσβασή τους στις βασικές υπηρεσίες.

	2018	2019	EU-28 2019
Δείκτης Gini ¹	32,3	31,0	30,1
Ανεργία ²	19,3%	17,3%	6,3%
Δείκτης Ισότητας των Φύλων ³	51,2 (2019)	52,2 (2020)	67,9 (2020)
Φτώχεια στους Εργαζόμενους ⁴	10,9%	10,1%	9,2%
Υπερπλήρης Στέγαση ⁵	29,2%	28,7%	15,6%
Παρατηρητήριο CIVICUS για τον χώρο δράσης της Κοινωνίας των Πολιτών ⁶		ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ

Επιλεγμένοι δείκτες για την κατάσταση των κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Με μια σταθερή ετήσια οικονομική ανάπτυξη της τάξεως του 2% από το 2017 και έπειτα,⁷ η Ελλάδα βρίσκεται ακόμη σε διαδικασία ανάκαμψης από την οικονομική κρίση του 2012. Από το 2014 και μετά, έχει σημειωθεί κάποια βελτίωση στη μείωση της ανισότητας εισοδήματος αλλά και στη μακροχρόνια ανεργία,^{8 9} η οποία, αν και με αργούς ρυθμούς, έχει αρχίσει να πλησιάζει τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η Ελλάδα εξακολουθεί να κατέχει την πρώτη θέση στα ποσοστά

ανεργίας, με 16,6% το 2019,¹⁰ ενώ για κάποιες κοινωνικές ομάδες το ποσοστό αυτό είναι ακόμη υψηλότερο. Το ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες στο τέλος του 2019 ήταν 20.2%,¹¹ στους νέους 32.6%,¹² και στους μετανάστες 28.6%.¹³ Ο δείκτης ανισότητας εισοδήματος στην Ελλάδα είναι επίσης υψηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ, με τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος του 20% των πιο υψηλά αμειβόμενων προς το 20% των πιο χαμηλόμισθων να φτάνει το 5.1.¹⁴

1 Eurostat (2020). Συντελεστής Gini του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

2 Eurostat (2020). Ανεργία ανά φύλο και ηλικία: ετήσια στοιχεία: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

3 Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (2020). Δείκτης Ισότητας Φύλων: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/EE>

4 Eurostat (2020). Ποσοστό Εργαζομένων που Αντιμετωπίζουν Κίνδυνο Φτώχειας: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=en>

5 Eurostat (2020). Υπερπλήροτητα κατοικιών ανά ηλικία, φύλο και κατάσταση φτώχειας – συνολικός πληθυσμός: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

6 CIVICUS (2020). Civic space monitor – Greece <https://monitor.civicus.org/country/greece/>

7 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

8 Eurostat (2020) Συντελεστής Gini του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος – Έρευνα EU- SILC: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12

9 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-score-board/explorer>

10 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

11 Eurostat (2020) Ανεργία ανά φύλο και ηλικία – μηνιαία στοιχεία: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

12 Ibid.

13 Eurostat (2020) Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο, ηλικία και χώρα γέννησης: (%) <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

14 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-score-board/explorer>

Παρά την αυξημένη αναλογία φόρου προς ΑΕΠ μετά την κρίση, που άγγιξε το 38.9% το 2019, τα μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα δε μεταφράζονται και σε ένα ευρύτερο δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας. Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η ΕΟΣ με επικεφαλής την μη κυβερνητική οργάνωση ΑΡΣΙΣ (Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων) υποστηρίζουν ότι το σύστημα αυτό επιβαρύνει υπερβολικά τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και τα νοικοκυριά με παιδιά.¹⁵ Αυτό συμβαίνει επειδή ένα σημαντικό μέρος των φορολογικών εσόδων εξακολουθεί να προέρχεται από την έμμεση φορολογία επί της κατανάλωσης και την φορολόγηση των εργαζομένων επί της εργασίας.¹⁶ Οι μεταρρυθμίσεις του Ιανουαρίου του 2020 αύξησαν το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα μειώνοντας τον φόρο επί του εισοδήματος από το 15% στο 10%,¹⁷ αλλά η μείωση του εταιρικού φόρου στο 24%,¹⁸ η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών εκ μέρους του εργοδότη κατά 5% σε βάθος τετραετίας και η σταδιακή κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης¹⁹ περιορίζουν, σύμφωνα με την ΕΟΣ, την ικανότητα των συστημάτων πρόνοιας και συνταξιοδότησης. Οι μειώσεις αυτές έρχονται μετά από χρόνια περικοπών στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία επί του ΑΕΠ, από το 21% όπου βρισκόταν το 2012 στο 19% το 2018.²⁰ Κατά συνέπεια, η

Ελλάδα βρίσκεται στη χαμηλότερη θέση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ όσον αφορά τον Παγκόσμιο Δείκτη Κοινωνικής Κινητικότητας 2020²¹, συγκεκριμένα στην 48η, με τις ανισότητες να παγιώνονται.

Μέσα σε όλη αυτή την κατάσταση, η γεφύρωση του έμφυλου χάσματος φαίνεται να μην έχει θέση στην ατζέντα της σημερινής κυβέρνησης της Ελλάδας, παρά το γεγονός ότι η χώρα βρίσκεται στην τελευταία θέση σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Δείκτη Ισότητας μεταξύ των Φύλων.²² Το χάσμα της απασχόλησης μεταξύ των φύλων παραμένει στο 20%, ενώ δεν έχουμε καθόλου νέα στοιχεία στη διάθεσή μας σχετικά με το μισθολογικό χάσμα από το 2014 και έπειτα, όταν δηλαδή βρισκόταν στο 12.5%.²³ Παρόλα αυτά, η Εθνική Ομάδα Στρατηγικής αναφέρει ότι πλέον δίνεται αυξημένη προσοχή στην ισότητα μεταξύ των φύλων. Οι σχετικές πολιτικές περιλαμβάνουν σεβασμό του δικαιώματος γονικής άδειας στο εργατικό δίκαιο, πρόγραμμα για τη γυναικεία επιχειρηματικότητα ύψους 30.8εκ ευρώ,²⁴ ενώ 211 δήμοι έχουν υιοθετήσει τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για την Ισότητα.²⁵ Ο νόμος του 2019 για την προώθηση μιας ουσιαστικής ισότητας μεταξύ των φύλων και την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας αποτελεί

15 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

16 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Φορολογικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Στοιχεία για τα κράτη μέλη της ΕΕ, Ισλανδία και Νορβηγία Έκδοση 2020: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2020.pdf

17 Καθημερινή (2019) Αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις το 2020 λόγω φορολογικών ελαφρύνσεων: <https://www.kathimerini.gr/1058106/gallery/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ay3hseis-se-mis8oys-kai-synta3eis-to-2020-logw-meiwshs-forologias>

18 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

19 Καθημερινή (2019) Μείωση ασφαλιστικών εισφορών κατά 5% σε βάθος τετραετίας: <https://www.kathimerini.gr/1056294/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/meiwsh-asfalistikwn-eisforwn-kata-5-se-va8os-tetraetias>

20 Eurostat (2020) Γενικές κρατικές δαπάνες ανά λειτουργία (COFOG): https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en

21 World Economic Forum (2020) The Global Social Mobility Report 2020: Equality, Opportunity and a New Economic Imperative: http://www3.weforum.org/docs/Global_Social_Mobility_Report.pdf

22 Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (2019) Δείκτης Ισότητας των Φύλων για την Ελλάδα για το 2019: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/EL>

23 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>

24 ESPA (2020) Γυναικεία Επιχειρηματικότητα: <https://www.espa.io/programmata/olokliromena/gunaikeia-epixeirhmatikothta/>

25 Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (2019) Δήμοι που έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Χάρτα για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες (March 2019): <http://bit.ly/3nNtY9b>

σημάδι προόδου στον αγώνα κατά των διακρίσεων, αν και η χώρα εξακολουθεί να υπολείπεται του κοινοτικού κεκτημένου.²⁶

Όσον αφορά την αντιμετώπιση της πανδημίας, η Ελλάδα επέδειξε γρήγορα αντανάκλαστικά εφαρμόζοντας πρωτόγνωρα μέτρα. Ωστόσο, η Επιτροπή προβλέπει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία, με μια προσωρινή αύξηση της ανεργίας στο 19.9% να απειλεί την μόλις πρόσφατα βελτιωμένη εικόνα της οικονομίας.²⁷ Η ελληνική κυβέρνηση κινητοποίησε το ποσό των 5.9δισ ευρώ ως μέρος της άμεσης δημοσιονομικής απάντησης για την άμβλυνση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας.²⁸ Οι περισσότερες από αυτές τις προσπάθειες προσανατολίζονται προς την στήριξη των εργαζομένων που απολύθηκαν πρόσφατα, καλύπτοντας τις εισφορές κοινωνικής ασφάλειας, παρατείνοντας τα προγράμματα επιδότησης ανέργων και προσφέροντας επιπλέον στήριξη στους δημόσιους λειτουργούς του συστήματος υγείας.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι ο κύριος υποδοχέας προσφύγων και μεταναστών που φτάνουν στην Ευρώπη μέσω της Μεσογείου. Με 122.000 πρόσφυγες να βρίσκονται στη χώρα από την περίοδο 2015-2016,²⁹ οι μετανάστες που προέρχονται από τρίτες χώρες πλέον αποτελούν το 8.7% του συνολικού

πληθυσμού.³⁰ Οι στόχοι για την εκπαίδευση και τις ίσες ευκαιρίες στον άξονα της κοινωνικής ανάπτυξης των Εθνικών Αναπτυξιακών Σχεδίων για την περίοδο 2021-2025³¹ αποδεικνύουν ότι η κυβέρνηση έχει επίγνωση αυτής της δημογραφικής αλλαγής. Οι στόχοι αυτοί έγιναν ακόμη πιο συγκεκριμένοι με τα μέτρα που εισήχθησαν με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη τον Ιούλιο του 2019 και που στοχεύουν τόσο στη βραχυπρόθεσμη όσο και στη μακροπρόθεσμη οικονομική και κοινωνική συμπερίληψη των μεταναστών.³² Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις εξελίξεις, η ΕΟΣ τονίζει πως αυτό αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς στην αναγνώριση του σημαντικού ρόλου των προσφύγων και των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.

Οι προσπάθειες ενίσχυσης της ένταξης των μεταναστών εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης εστιάζουν στη συμβουλευτική, την παροχή ψυχολογικής υποστήριξης και τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με την ΕΟΣ ο τελευταίος παράγοντας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την ελληνική κυβέρνηση καθώς η δημόσια δράση προς την ένταξη ξεκινάει από την παραδοχή ότι η εργασία αποτελεί ένα από τα βασικότερα εχέγγυα για την κοινωνική ένταξη και την αυτοσυντήρηση. Αυτές οι πολιτικές και οι πρωτοβουλίες βασίζονται στο ποσό των 328.3εκ ευρώ που δόθηκαν στην Ελλάδα από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) για την περίοδο 2014-2020,³³ εφαρμόζονται δε με τη συνεργασία μεταξύ περιφερειακών και δημοτικών αρχών,

26 Πέτρογλου, Παναγιώτα (2019) Ευρωπαϊκό Δίκτυο Νομικών Εμπειρογνομημόνων για την ισότητα των φύλων και την εξάλειψη των διακρίσεων Συνοπτική Έκθεση: Νέος Νόμος Act 4604/2019 για την ουσιαστική ισότητα σε ισχύ από τις 26 Μαρτίου 2019: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/4907-greece-new-act-4604-2019-on-substantive-equality-entered-into-force-on-26-march-2019-pdf-102-kb>

27 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Σύσταση του Συμβουλίου για το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ελλάδας το 2020 και γνωμοδότηση του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για το 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0508&from=EN>

28 Bruegel (2020) Bruegel Dataset: Η δημοσιονομική απάντηση στον οικονομικό αντίκτυπο του κοροναϊού: <https://www.bruegel.org/publications/datasets/covid-national-dataset/#greece>

29 UNHCR (2020) Ενημερωτικό Δελτίο: Ελλάδα (1-30 Ιουνίου 2020) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/78115>

30 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση χώρας Ελλάδα 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

31 Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2020) Αναπτυξιακοί Στόχοι των Εθνικών Σχεδίων Ανάπτυξης και η εξειδίκευσή τους ως προς τις προτεραιότητες: <http://www.opengov.gr/ypoiaw/wp-content/uploads/2020/06/a3.pdf>

32 Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής (2019) Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη

33 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019) Διαχείριση Μετανάστευσης: Οικονομική Στήριξη από την ΕΕ για την Ελλάδα (Φεβρουάριος 2019): https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/201902_managing-migration-eu-financial-support-to-greece_en.pdf

μη κυβερνητικών οργανώσεων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και διεθνών οργανισμών όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ REFU-AID

Το πρόγραμμα Refu-aid³⁴, από την οργάνωση Περιχώρησις παρέχει πενταετή οικονομική βοήθεια για τη στέγαση και την επαγγελματική κατάρτιση των προσφύγων, μακριά από την επισφάλεια των μεταναστευτικών καταυλισμών. Με γνώμονα την ιδέα ότι η κοινωνική ένταξη προϋποθέτει τουλάχιστον τρία χρόνια εργασιακής απασχόλησης, το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα στους πρόσφυγες να γίνουν σταδιακά αυτόνομοι και ενεργά μέλη της ελληνικής κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα βοηθάει τις τοπικές κοινωνίες να συνεισφέρουν σε αυτή τη διαδικασία.

Παρά τα θετικά σχόλια για τα αποτελέσματα που έχουν τέτοιου είδους πρωτοβουλίες, η ΕΟΣ τονίζει την ανάγκη να δοθεί περισσότερη έμφαση στη βελτίωση της κάλυψης των βασικών αναγκών και τη στέγαση. Η βασική αδυναμία των ελληνικών προγραμμάτων ένταξης είναι το γεγονός ότι βασίζονται υπερβολικά στην ιδέα ότι η απασχόληση θα οδηγήσει στην επιτυχία, ειδικά δεδομένου ότι η ελληνική αγορά εργασίας είναι ήδη αποδυναμωμένη. Χρειάζονται ακόμη περισσότερες πρωτοβουλίες προκειμένου να δημιουργηθεί ένα φιλόξενο κοινωνικό περιβάλλον και να αλλάξει η στάση των ντόπιων απέναντι

στους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο, καθώς μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορεί να διευκολυνθεί και η κοινωνική και η οικονομική συμμετοχή των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο.³⁵

Παρόλα αυτά, σύμφωνα με την ΕΟΣ, οι πρόσφατες σχετικές πολιτικές φαίνεται να αντιβαίνουν σε αυτά τα σχέδια ένταξης. Από το 2019 και έπειτα, το Υπουργείο Εργασίας έχει εκδώσει μόνο προσωρινούς αριθμούς ασφάλισης για τα μέλη της συγκεκριμένης ευάλωτης κοινωνικής ομάδας,³⁶ δυσχεραίνοντας έτσι την πρόσβασή τους σε βασικά κοινωνικά οφέλη αλλά και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Το 2020 το Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για τη νομοθεσία σχετικά με τις ΜΚΟ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μεταξύ άλλων διεθνών φορέων, άσκησαν κριτική στο Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής για άσκοπες διαδικασίες καταχώρισης με ασαφή κριτήρια και πολυδάπανες διαδικασίες για τις ΜΚΟ που θα τους εξασφάλιζαν την υποχρεωτική διαπίστευση. Σύμφωνα με αυτούς τους διεθνείς φορείς, οι συγκεκριμένες αλλαγές περιορίζουν την παροχή βασικών υπηρεσιών στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο.³⁷ Επιπλέον, η συντηρητική κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας έχει μειώσει το χρονικό διάστημα παραμονής σε κέντρα υποδοχής από τους 6 μήνες στις 30 ημέρες. Με την παρέλευση αυτού του χρονικού διαστήματος, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο είναι υποχρεωμένοι να αποχωρήσουν από τις εγκαταστάσεις των κέντρων υποδοχής και να μεταβούν σε ανεξάρτητη κατοικία. Καθώς όμως δεν έχουν πρόσβαση στο σύστημα πρόνοιας ή δικό τους εισόδημα, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η απόφαση αυτή αναπόφευκτα τους οδηγεί στην αστεγία και τη φτώχεια.³⁸

34 Περιχώρησις (2020) Προγράμματα <https://www.perichoresis.ngo/en/projects/>

35 Hynie, Michaela (2018) Ένταξη Προσφύγων: Έρευνα και Πολιτική: <https://psycnet.apa.org/fulltext/2018-39059-002.pdf>

36 Αγγελίδης, Δημήτρης (2020) Προσωρινός ΑΜΚΑ για πρόσφυγες: https://www.efsyn.gr/ellada/dikaionomata/229872_prosori-nos-amka-gia-prosfyges

37 Νομική Υποστήριξη Προσφύγων (2020) Κοινή επιστολή προς τις ελληνικές αρχές: εφαρμογή συστάσεων του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων για τη νομοθεσία για τις ΜΚΟ: <https://www.refugeelegalssupport.org/single-post/2020/07/10/Joint-letter-to-Greek-authorities-implement-recommendations-made-by-Expert-Council-on-NGO-Law>

38 UNHCR (2020) Ενημερωτικό Σημείωμα: Η Ελλάδα πρέπει να εξασφαλίσει δίκτυο ασφαλείας και ευκαιρίες ένταξης για τους πρόσφυγες: <https://www.unhcr.org/news/briefing/2020/6/5ed603924/greece-must-ensure-safety-net-integration-opportunities-refugees-unhcr.html>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το δημόσιο σύστημα παιδείας στην Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει αρκετές διαρθρωτικές ανεπάρκειες. Με μια μόνιμη μείωση των κρατικών δαπανών για την εκπαίδευση, από το 4.5% του ΑΕΠ όπου βρισκόταν το 2013 στο 3.9% το 2018,³⁹ τόσο η Εθνική Ομάδα Στρατηγικής όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκφράζουν τις ανησυχίες τους για τις ελλείψεις προσωπικού. Η πρόσληψη μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού στο δημόσιο σύστημα πάγωσε το 2008.⁴⁰ Αυτό οδήγησε σε μία μορφή εξάρτησης από τους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς, ο οποίος καλούνται να καλύψουν κενά σε πολλά διαφορετικά μαθήματα ταυτόχρονα, αφού σε ορισμένες περιοχές έξω από τα αστικά κέντρα υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις εκπαιδευτικού προσωπικού.⁴¹ Αυτή η εξάρτηση θεωρείται και ένα από τα βασικότερα αίτια για την υποβάθμιση της ποιότητας στη δημόσια παιδεία. Ταυτόχρονα, οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις και αλλαγές ειδικά στο σύστημα εξέτασης των μαθητών,⁴² συντελούν στο να μη δίνεται η απαραίτητη προσοχή στην ψηφιακή εκπαίδευση ή τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων.⁴³

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την ΕΟΣ, οι ίδιοι οι μαθητές αναφέρουν ολοένα και μεγαλύτερες δυσκολίες εστίασης αλλά και πολύ χαμηλό επίπεδο ικανοποίησης από το σύστημα,⁴⁴ ενώ η μετάβαση από το σχολείο στην εύρεση

εργασίας γίνεται όλο και πιο περίπλοκη. Σύμφωνα με σχετικές αναφορές, απόφοιτοι λυκείου που έχουν πρόσφατα ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καταφέρνουν να βρουν εργασία κατά ένα ποσοστό της τάξεως του 57.7%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι 48.7%⁴⁵, συγκρίνοντάς το με το συνολικό ποσοστό απασχόλησης που φτάνει το 61.2%⁴⁶. Επιπλέον, σχεδόν ένας στους πέντε εφήβους που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην ηλικία των 15 ετών, αντιμετωπίζει προβλήματα ανάγνωσης τα οποία σπάνια καταφέρνει να διορθώσει αργότερα στη ζωή του.

Ωστόσο το ποσοστό μαθητών και μαθητριών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην Ελλάδα είναι αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, όπως αναφέρεται και από την ΕΟΣ. Τα σχετικά ποσοστά βελτιώνονται σταθερά από το 2008 και έπειτα, και σήμερα βρίσκονται στο 4.1%.⁴⁷ Το μοτίβο ωστόσο μοιάζει πολύ με αυτό στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ: η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου γίνεται κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αφορά περισσότερο τα αγόρια παρά τα κορίτσια. Παρόλα αυτά, στοιχεία της έκθεσης που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Πολιτικής για τη μείωση του φαινομένου της Εγκατάλειψης του Σχολείου στην Ελλάδα 2014-2020⁴⁸ μας δείχνουν ότι αυτή η βελτιωτική τάση δεν είναι ενιαία σε

39 Eurostat (2020) Γενικές κρατικές δαπάνες ανά λειτουργία (COFOG): https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en

40 Euronews (2019) Πάνω από 3000 Έλληνες δάσκαλοι της πρωτοβάθμιας συγκρούονται με την αστυνομία εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων στις προσλήψεις στο δημόσιο: <https://www.euronews.com/2019/01/14/over-3-000-greek-primary-school-teachers-clash-with-police-over-public-sector-hiring-reform>

41 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

42 Ενικός (2019) "Κλειδώνει" το νέο εξεταστικό σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ – Ποιες αλλαγές ετοιμάζει το υπουργείο παιδείας: <https://www.enikos.gr/society/689645/kleidonei-to-neo-exetastiko-systima-eisagogis-sta-aei-poi-es-allag>

43 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

44 Κοκκέβη, Άννα; Φωτίου, Τάσος; Σταύρου, Μυρτώ; Καναβού, Ελευθερία; και Richardson, Clive (2019) Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές των εφήβων που σχετίζονται με την υγεία. (έρευνα HBSC / WHO) <https://www.epipsi.gr/index.php/research/97-ereuna-hbhc-who>

45 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

46 Eurostat (2020) Απασχόληση – ετήσιες στατιστικές: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics

47 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός Πίνακας Αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>

48 Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2015) Εθνικό σχέδιο πολιτικής για τη μείωση της εγκατάλειψης του σχολείου στην Ελλάδα 2014-2020: <https://bit.ly/2XHQeHO>

όλη την επικράτεια. Οι αγροτικές περιοχές παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης με μοναδική εξαίρεση την Αθήνα και την περιφέρεια Αττικής,⁴⁹ αφού 4 στις 10 περιπτώσεις πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου αφορούν παιδιά που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές. Δυστυχώς, η πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς την αντιμετώπιση αυτού του μέρους του προβλήματος είναι μέχρι στιγμής μικρή.⁵⁰

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΡΟΗ ΕΓΚΕΦΑΛΩΝ

Η ΕΟΣ αναφέρει σημαντικές ανακολουθίες ανάμεσα στο νομικό πλαίσιο γύρω από τα βασικά εργασιακά δικαιώματα και τις επαναλαμβανόμενα αμελείς εργασιακές πρακτικές εξαιτίας της μη εφαρμογής του νόμου και της ανεπαρκούς εποπτείας. Μετά από μια αύξηση στο ελεγκτικό προσωπικό και έναν εκτενή έλεγχο που πραγματοποιήθηκε σε όλη την επικράτεια από το Υπουργείο Εργασίας το 2019,⁵¹ διαπιστώθηκε ότι ένας στους τέσσερις εργαζόμενους ήταν ανασφάλιστος ή εργαζόταν περισσότερες ώρες από όσες δήλωνε ο εργοδότης.⁵² Παρά τον κίνδυνο επιβολής υψηλών προστίμων, ένας στους τέσσερις εργαζόμενους ειδικά στον χώρο της εστίασης

εκτελεί αδήλωτη εργασία.⁵³ Ένα ακόμη ζήτημα που απασχολεί την ΕΟΣ είναι η εργασιακή επισφάλεια. Η τάση για ελαστικοποίηση των ωραρίων και η υπερβολική χρήση του συστήματος μερικής απασχόλησης, ειδικά στους νέους, συνδέεται με την αποδόμηση της αγοράς εργασίας και την αύξηση του φαινομένου καταστρατήγησης των κανονισμών.⁵⁴ Σχετικά με τους εργαζόμενους με προσωρινές συμβάσεις, ο κυριότερος λόγος για τον οποίο το 60% αυτών συνεχίζει να εργάζεται υπό αυτές τις συνθήκες είναι η έλλειψη πρόσβασης σε θέσεις εργασίας με πιο ασφαλείς συμβάσεις.⁵⁵ Αυτό αποτελεί μια σημαντική πηγή ανησυχίας, δεδομένου ότι στην Ελλάδα οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) απ' ό,τι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις αορίστου χρόνου.⁵⁶

Όπως αναφέρει και η ΕΟΣ, ο συνδυασμός αυτών των τάσεων στην απασχόληση, των υψηλών ποσοστών ανεργίας στους νέους και του αυξημένου αισθήματος απογοήτευσης⁵⁷ εξηγεί και την έκταση του φαινομένου της διαρροής εγκεφάλων. Από το 2010 μέχρι σήμερα, 530.000 νέοι Έλληνες και Ελληνίδες αναζήτησαν ευκαιρίες απασχόλησης στο εξωτερικό.⁵⁸

49 ΟΟΣΑ (2018) Επανεξέταση των Εθνικών Πολιτικών για την Εκπαίδευση: Εκπαίδευση για ένα λαμπρό μέλλον στην Ελλάδα: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264298750-en.pdf?expires=1596724579&id=id&accname=guest&checksum=F9AAFB500064C56A7E09EB1B63F28903>

50 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

51 iEfimerida (2019) «Σαφάρι» ελέγχων από το Υπουργείο Εργασίας: 1.120 έφοδοι επιθεωρητών σε 8 ημέρες. <https://www.iefimerida.gr/tag/anasfalisti-ergasia>

52 Φακαλής, Τίμος (2019) Βόρεια Ελλάδα: Αδήλωτη εργασία για 1 στους 4 εργαζομένους – Πρωταθλητές τα καφέ – μπαρ: https://www.ethnos.gr/oikonomia/51912_boreia-ellada-mayri-ergasia-gia-1-stoys-4-ergazomenoys-protathlites-ta-kafe-mpar

53 Φακαλής, Τίμος (2019) Βόρεια Ελλάδα: Αδήλωτη εργασία για 1 στους 4 εργαζομένους – Πρωταθλητές τα καφέ – μπαρ: https://www.ethnos.gr/oikonomia/51912_boreia-ellada-mayri-ergasia-gia-1-stoys-4-ergazomenoys-protathlites-ta-kafe-mpar

54 Παπαδάκης, Νίκος; Δρακάκη, Μαρία; Σαριδάκη, Σοφία; Δαφέρμος, Βασίλης (2020) Επισφαλής εργασία και νέοι, στην Ελλάδα: θεωρητική ματιά, απόπειρα ορισμού και παρατηρήσεις για τη διεθνή και εθνική κατάσταση και τον αντίκτυπο της επισφαλούς εργασίας στη ζωή των νέων και την πολιτική τους συμπεριφορά: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/133a93dd-8821-48f0-a341-03c1853f05e0.pdf>

55 Ibid.

56 Eurofound (2020) Αλλαγή στην αγορά εργασίας: Τάσεις και προσέγγιση πολιτικής προς την ελαστικοποίηση: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19034en.pdf

57 Παπαδάκης, Νίκος; Δρακάκη, Μαρία; Σαριδάκη, Σοφία; Δαφέρμος, Βασίλης (2020) Επισφαλής εργασία και νέοι, στην Ελλάδα: θεωρητική ματιά, απόπειρα ορισμού και παρατηρήσεις για τη διεθνή και εθνική κατάσταση και τον αντίκτυπο της επισφαλούς εργασίας στη ζωή των νέων και την πολιτική τους συμπεριφορά.

58 Μπαλής, Δημήτρης (2020) Έλληνες μετανάστες: Πόσοι και ποιοι έφυγαν, πού πήγαν, πόσοι επιστρέφουν: https://www.huffingtonpost.gr/entry/ellines-metanastes-erevna_gr_5e65dab9c5b60557280743e6

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με την ΕΟΣ, η υψηλή φορολογία, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, η εργασιακή επισφάλεια και οι χαμηλοί μισθοί έχουν ορατό αντίκτυπο και στις συνθήκες διαβίωσης. Ακόμη και έπειτα από μια ελαφριά μείωση το 2015, ο δείκτης κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ήταν 30%, με μόνο τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία να έχουν υψηλότερα ποσοστά σε όλη την ΕΕ.⁵⁹

Ωστόσο, κατά την ΕΟΣ, ορισμένες βελτιωτικές κινήσεις φαίνεται ότι έχουν αρχίσει να φέρνουν αποτελέσματα και αυτό είναι ορατό στην ικανότητα του συστήματος πρόνοιας να αντιμετωπίσει τη φτώχεια. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις έριξαν τον δείκτη κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στο 17.9% το 2019, σε σύγκριση με το 23.1% όπου βρισκόταν το 2012, στο αποκορύφωμα της οικονομικής κρίσης.⁶⁰ Με τη βοήθεια ύψους 4 δις ευρώ που δόθηκε από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ στην Ελλάδα για την περίοδο 2014-2020,⁶¹ η ελληνική κυβέρνηση συνεχίζει να εφαρμόζει τις ήδη υπάρχουσες πολιτικές της για την πρόληψη της φτώχειας, κυρίως μέσω της παροχής στέγης και εξατομικευμένης επαγγελματικής συμβουλευτικής.⁶² Παρόλα αυτά, η ΕΟΣ επισημαίνει επίσης ότι το όριο της φτώχειας έχει πλέον χαμηλώσει,

αφήνοντας έξω από αυτό το πλαίσιο ανθρώπους που προηγουμένως θα θεωρούνταν ότι αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας.

Ταυτόχρονα, η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγαση αποτελεί ακόμη έναν λόγο ανησυχίας, καθώς, όπως αναφέρει και η ΕΟΣ, έχουν αυξηθεί οι τιμές τόσο στην αγορά κατοικίας όσο και στην ενοικίαση, ιδιαίτερα στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα. Στην Αθήνα, οι τιμές στην αγορά κατοικίας έχουν ανέβει κατά 4.2% και στην ενοικίαση κατά 17%.⁶³ Τα μηνιαία ενοίκια στην ελληνική πρωτεύουσα κυμαίνονται από 600 έως 800 ευρώ το μήνα, φτάνοντας στα ίδια επίπεδα με εκείνα πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, τη στιγμή που ο μέσος μισθός δεν ξεπερνάει τα 1.000 ευρώ το μήνα. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του γεγονότος ότι όλο και περισσότερα ακίνητα χρησιμοποιούνται για βραχυχρόνια μίσθωση μέσω της πλατφόρμας Airbnb.⁶⁴ Κατά συνέπεια το 40% των νοικοκυριών διαθέτει πάνω από το 40% του εισοδήματός του στη στέγαση.⁶⁵ Αυτό αποτελεί ακόμη μεγαλύτερο πρόβλημα για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι Ρομά, πολλοί από τους οποίους ήδη ζουν σε ακατάλληλες συνθήκες, όπως αναφέρει η ΕΟΣ.⁶⁶ Η

59 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός Πίνακας Αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>

60 Ελληνική Στατιστική Αρχή (2020) Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα: 3 Ιουλίου 2020: https://www.statistics.gr/documents/20181/16865455/LivingConditionsInGreece_0720.pdf/98946bf3-eab4-05b5-65b4-9942bf129813

61 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014) Δελτίο Τύπου: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει «Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης» με την Ελλάδα για τη χρήση των Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση το 2014-2020: http://www.esfhellas.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/119/DELTI0%20TYPOU%20EN.pdf

62 Οργανισμός Απασχολησιμότητας Ανθρώπινων Πόρων (2020) Υπηρεσίες πρόσληψης προσωπικού: <http://www.oaed.gr/programmata-proslepses-prosopikou>

63 Ipaidia (2019). Εκτόξευση των ενοικίων στην Ελλάδα λόγω Airbnb: <https://www.ipaidia.gr/eidiseis/ektokseusi-ton-enoiki-on-stin-ellada-logo-airbnb>

64 Ρουσάνογλου, Νίκος (2020) Τα ενοίκια στην Αθήνα εκτοξεύονται σε απαγορευτικά επίπεδα: <https://www.ekathimerini.com/249856/article/ekathimerini/business/rents-in-athens-rise-to-prohibitive-levels>

65 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

66 Ζιώμας, Δημήτρης; Κωνσταντινίδου, Δανάη; Capella, Antoinetta; και Βεζυργιάννη, Κατερίνα (2019) Εθνικές Στρατηγικές για την καταπολέμηση της αστεγίας και του αποκλεισμού από τη στέγαση: Ελλάδα: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21603&langId=en>

Ελλάδα δε διαθέτει ακόμη κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής στέγασης που να μπορεί να προσφέρει μια μόνιμη λύση στο πρόβλημα,⁶⁷ παρόλο που αυτή τη στιγμή προσπαθεί να σχεδιάσει στρατηγικές για την πρόληψη και την καταπολέμηση της αστεγίας και του αποκλεισμού από τη στέγαση.⁶⁸

Η επανεισαγωγή του δωρεάν και προσβάσιμου συστήματος υγείας το 2016,⁶⁹ σηματοδότησε για την Ελλάδα το τέλος μιας εποχής περικοπών στον χώρο της δημόσιας υγείας που είχαν επιβληθεί στο πλαίσιο των μέτρων λιτότητας. Η ΕΟΣ χαιρετίζει τη σύσταση Τοπικών Ομάδων Υγείας με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και ο ρόλος τους ήταν καθοριστικής σημασίας στην αντιμετώπιση της κρίσης του Covid-19, ταυτόχρονα ωστόσο εκφράζει και την ανησυχία της καθώς όπως αναφέρει, το δημόσιο σύστημα υγείας δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού. Παρά τη βελτιωμένη κατάσταση της υγείας του πληθυσμού συνολικά,⁷⁰ η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεπάρκειας στην κάλυψη αναγκών υγειονομικού χαρακτήρα, αγγίζοντας το 8.1%.⁷¹ Δεδομένου ότι το 36% του συνολικού συστήματος υγείας καλύπτεται από έκτακτες δαπάνες, κυρίως μέσω συγχρηματοδοτήσεων,⁷² ποσοστό το οποίο ανεβαίνει σταθερά από το 2016,⁷³ η ΕΟΣ αναφέρει μια γενικότερη απροθυμία του

πληθυσμού να απευθυνθεί στην πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη και εκφράζει ανησυχίες για το κατά πόσο είναι πράγματι ίση η πρόσβαση σε αυτή. Οι μεταρρυθμίσεις του 2019 εισήγαγαν έναν ευνοϊκό διακανονισμό των χρεών για την περίοδο 2013-2019, ταχύτερη πρόσληψη υγειονομικού προσωπικού και καλύτερες αμοιβές για τους οικογενειακούς γιατρούς,⁷⁴ αλλά δεν κατάφεραν να επιλύσουν τις προαναφερθείσες διαρθρωτικές ανεπάρκειες. Επιπλέον, η ΕΟΣ αναφέρει ότι πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο εξακολουθούν να έρχονται αντιμέτωποι με γλωσσικά ή διοικητικά εμπόδια. Ειδικά όσοι διαθέτουν μόνο προσωρινό αριθμό κοινωνικής ασφάλισης δε λαμβάνουν άμεση υγειονομική περίθαλψη παρόλο που η κατάσταση της υγείας τους μπορεί να μην είναι καλή μετά από το ταξίδι τους στην Ελλάδα ή την παραμονή τους σε καταυλισμούς προσφύγων. Δεδομένης αυτής της κατάστασης και με την επιπρόσθετη πίεση που ασκήθηκε λόγω της πανδημίας, η κυβέρνηση σκοπεύει να καταρτίσει ένα σχέδιο νόμου για ένα νέο εθνικό σύστημα υγείας στον απόηχο του Covid-19.⁷⁵

Στην προσπάθειά της για μια πράσινη οικονομία, τον Δεκέμβριο του 2019 η Ελλάδα παρουσίασε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα,⁷⁶ έχοντας λάβει στρατηγική υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.⁷⁷ Μεταξύ άλλων στόχων, Η ΕΟΣ κάνει ειδική αναφορά

67 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

68 Ζιώμας, Δημήτρης; Κωνσταντινίδου, Δανάη; Capella, Antoinetta; και Βεζυργιάννη, Κατερίνα (2019) Εθνικές Στρατηγικές για την καταπολέμηση της αστεγίας και του αποκλεισμού από τη στέγαση: Ελλάδα <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21603&langId=en>

69 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016) Νόμος 4368/2016, άρθρο 33 για δωρεάν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/law-4368/2016-article-33-on-free-access-to-health-care-services>

70 Ελληνική Στατιστική Αρχή (2020) Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα: 3 Ιουλίου 2020 https://www.statistics.gr/documents/20181/16865455/LivingConditionsInGreece_0720.pdf/98946bf3-eab4-05b5-65b4-9942bf129813

71 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός Πίνακας Αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>

72 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Έκθεση Χώρας Ελλάδα 2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0507&from=EN>

73 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Κοινωνικός Πίνακας Αποτελεσμάτων: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer>

74 Forin (2019) Νόμος 4647/2019 (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως Α '204 / 16.12.2019) Επείγοντες κανονισμοί αρμοδιότητας των Υπουργείων Υγείας, Εσωτερικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και άλλες διατάξεις: <https://www.forin.gr/laws/law/3811/nomos-4647-2019>

75 CNN Greece (2020) Μητσotάκης: Θα φτιάξουμε το νέο Εθνικό Σύστημα Υγείας.: <https://www.cnn.gr/politiki/story/220748/mitsotakis-tha-ftiaxoyme-to-neo-ethniko-systima-ygeias>

76 Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2019) Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/el_final_necp_main_en.pdf

77 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Στηρίζοντας τις επενδύσεις για καθαρή ενέργεια στην Ελλάδα για το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supporting_clean_energy_investments_in_greece.pdf

στις περιοχές εξόρυξης λιγνίτη όπως η Δυτική Μακεδονία, αναφέροντας ότι στοχευμένες δράσεις θα βοηθήσουν στο να μειωθεί η εξάρτηση της περιοχής από τον λιγνίτη, να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη πιο καθαρών μορφών ενέργειας και να βελτιωθεί το επίπεδο ζωής στα αστικά κέντρα της περιοχής.⁷⁷ Μέσω ανοιχτών δημόσιων διαβουλεύσεων

η κυβέρνηση σκοπεύει να εισάγει σχέδια για την πρόληψη της ενεργειακής φτώχειας, να ενισχύσει την κυκλική οικονομία και να αναπτύξει την πράσινη απασχόληση και τα επιμορφωτικά προγράμματα. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να γίνει χρήση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης.⁷⁸

ΧΩΡΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Σύμφωνα με την οργάνωση CIVICUS ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών έχει περιοριστεί σημαντικά στην Ελλάδα.⁸⁰ Αυτό, όπως αναφέρει και η ΕΟΣ είναι απόρροια των εξελίξεων που αφορούν στην ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι. Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας εισήγαγε επιπλέον διαδικασίες καταγραφής για τις ΜΚΟ που παρέχουν στήριξη σε αιτούντες άσυλο και μετανάστες, επιτρέποντας πλέον μόνο σε όσες οργανώσεις κατάφεραν να πάρουν τη σχετική έγκριση να δραστηριοποιούνται. Αυτό που οφείλουν να κάνουν οι συγκεκριμένες οργανώσεις δεν είναι μόνο να περάσουν από τη διαδικασία της καταγραφής αλλά και να θέσουν στη διάθεση της κυβέρνησης πληροφορίες για τα μέλη, τους εργαζόμενους και τους συνεργάτες τους.⁸¹ Δεδομένης της γενικότερης αρνητικής στάσης που διατηρεί η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας απέναντι στις ΜΚΟ που προσφέρουν στήριξη στους αιτούντες άσυλο, το Συμβούλιο Εμπειρογνομημόνων για τη

Νομοθεσία για τις ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις έχει καταδικάσει τη νέα διοικητική διαδικασία, υποστηρίζοντας ότι έτσι επιδεινώνεται η ανθρωπιστική κρίση και περιορίζεται η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει δυσανάλογα τις μικρές ΜΚΟ που δε διαθέτουν επαρκή οικονομική δυνατότητα.⁸²

Επιπλέον, Η ΕΟΣ αναφέρει ότι ένας αμφιλεγόμενος νόμος που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2020 και ο οποίος θέτει περιορισμούς στις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις εγείρει προβληματισμό ως προς τον σεβασμό της ελευθερίας του συνέρχεσθαι ησυχώς.⁸³ Παρά το γεγονός ότι το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη διαβεβαιώνει ότι ο σκοπός του νομοσχεδίου είναι να διασφαλίσει τη δημόσια υγεία, η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει τις ανησυχίες της σχετικά με τις απαιτήσεις γνωστοποίησης, τους τρόπους και τις μεθόδους διάλυσης μιας ειρηνικής συνάθροισης αλλά και τις διατάξεις που θέλουν τους

78 Μάχη, Τράτσα (2020) Απολιγνιτοποίηση: Το μεγαλύτερο στοίχημα της κυβέρνησης. <https://www.tovima.gr/2020/02/10/society/apolignitopoiisi-to-megalytero-stoixima-tis-kyvernisis/>

79 Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2019) Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/el_final_necp_main_en.pdf

80 CIVICUS (2020) CIVICUS Monitor: Greece <https://monitor.civicus.org/country/greece/>

81 Ibid.

82 Nielsen, Nikolaj (2020) Νέοι κανονισμοί στην Ελλάδα στιγματίζουν τις ΜΚΟ που δουλεύουν με μετανάστες: https://euobserver.com/migration/148530?utm_source=euobs&utm_medium=email

83 Καθημερινή (2020) Υπερψηφίστηκε το νομοσχέδιο για τις διαδηλώσεις: <https://www.kathimerini.gr/1086808/article/epikai-rothta/politikh/yperyhfishke-to-nomoschedio-gia-tis-diadhlowseis>

διοργανωτές μίας τέτοιας συνάθροισης υπό-λογους για τις ατομικές πράξεις και ενέργειες των συμμετεχόντων.⁸⁴ Η ΕΟΣ εξέφρασε την αντίθεσή της καταθέτοντας αίτημα να ακυρωθεί ο κανονισμός για ενώσεις και κόμματα της αντιπολίτευσης καθώς εγείρονται ανησυχίες σχετικά με τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο τα νέα αυτά μέτρα θα επηρεάσουν τον ελεύθερο δημόσιο λόγο.^{85 86}

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την ελευθερία του λόγου στην Ελλάδα είναι, σύμφωνα με την ΕΟΣ, ο αυξανόμενος αριθμός επιθέσεων εναντίον δημοσιογράφων που καλύπτουν την κατάσταση που επικρατεί στους καταυλισμούς προσφύγων αλλά και η έλλειψη διαφάνειας στην κατανομή πόρων στα μέσα επικοινωνίας που προορίζονται για την ενημέρωση του κοινού.⁸⁷

Παρά το γεγονός ότι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών συμμετέχουν ενεργά στον δημόσιο διάλογο στην Ελλάδα, η ΕΟΣ φοβάται ότι οι απόψεις τους σπάνια εισακούονται. Οι ανησυχίες αυτές προκύπτουν από το γεγονός ότι οι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών κατά κανόνα αποκλείονται από τη διαδικασία σχεδιασμού νέων νόμων ή την διαδικασία επανεξέτασης της εφαρμογής τους. Η θέση και η γνώμη των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών είναι επιθυμητή παρά μόνο αφότου έχει ήδη κατατεθεί ένα σχέδιο. Η ΕΟΣ ζητά τη συμμετοχή των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών στον σχεδιασμό προτάσεων για νέους κανονισμούς, πολιτικές και προγράμματα, και επί ίσοις όροις με διεθνείς οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.

84 Διεθνής Αμνηστία (2020) Ελλάδα: Δήλωση της Διεθνούς Αμνηστίας σχετικά με το νομοσχέδιο του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη: «Δημόσιες Υπαιθριες Συναθροίσεις και άλλες Διατάξεις». <https://www.amnesty.org/download/Documents/EU-R2527062020ENGLISH.pdf>

85 Αυγή (2020) Αντιτίθεται η ΓΣΕΒΕΕ στο νομοσχέδιο για τις πορείες και τις διαδηλώσεις, ζητά την απόσυρσή του: <http://www.avgi.gr/article/10811/11264501/antiithete-e-gsebee-sto-nomoschedio-gia-tis-poreies-kai-tis-diadeloseis-zeta-ten-aposyrse-tou#>

86 Καθημερινή (2020) Υπερψηφίστηκε το νομοσχέδιο για τις διαδηλώσεις: <https://www.kathimerini.gr/1086808/article/epikai-rothta/politikh/yperyhfisthke-to-nomoschedio-gia-tis-diadhlwseis>

87 Διεθνές Ινστιτούτο Τύπου (2020). Η Ελλάδα παροτρύνεται να διασφαλίσει ένα δίκαιο και διαφανές σύστημα στήριξης των μέσων: <https://ipi.media/greece-urged-to-ensure-fair-and-transparent-media-support-scheme/>

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Οι Ειδικές ανά Χώρα Συστάσεις του 2020 για την Ελλάδα αφορούν κυρίως τα μέτρα αντιμετώπισης του οικονομικού αντίκτυπου του Covid-19, περιλαμβάνουν όμως και μέτρα για την αντιμετώπιση άλλων χρόνιων ζητημάτων. Δεδομένης της πιθανότητας να οξυνθούν οι ήδη υπάρχουσες ανισότητες, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και ανάμεσα στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει ένθερμα την ενίσχυση του δικτύου κοινωνικής ασφάλειας και του συστήματος υγείας, σε συνδυασμό με άλλα επιπλέον μέτρα που θα στοχεύουν στις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Ένα από τα σημεία στα οποία εστιάζουν οι συστάσεις είναι η καλύτερη πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους πιο ευάλωτους, κάτι το οποίο θα ανακούφιζε και τις ανησυχίες της Εθνικής Ομάδας Στρατηγικής. Η Επιτροπή αφ' ενός επικροτεί την αύξηση του προϋπολογισμού που προορίζεται για το σύστημα υγείας και την ενίσχυση του υγειονομικού προσωπικού, αφ' ετέρου επιμένει ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην άρση των εμποδίων στην πρόσβαση στη δημόσια υγειονομική περίθαλψη προκειμένου να αποφευχθεί μια πιθανή αύξηση του κινδύνου να μείνουν ακάλυπτες οι ανάγκες του πληθυσμού, ειδικά εν μέσω πανδημίας. Καλεί την Ελλάδα να επαναξιολογήσει τις άμεσες και άτυπες πληρωμές αλλά και τις μεθόδους συγχρηματοδότησης και να αναπτύξει στοχευμένα μέτρα υγειονομικής περίθαλψης για τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και

τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος, σημεία στα οποία συμφωνεί και η ΕΟΣ. Τονίζει επίσης την ανάγκη για επιπλέον μέτρα που θα βελτιώσουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας για τους νέους και τις γυναίκες και πιο συγκεκριμένα μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Άλλες συστάσεις, όπως για παράδειγμα η βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή στέγαση, αποτελούν σύμφωνα με την ΕΟΣ τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης τόσο του κινδύνου φτώχειας για τους εργαζόμενους όσο και της ενεργειακής φτώχειας. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων προσβασιμότητας, η Επιτροπή συστήνει την εισαγωγή ενός συστήματος ελάχιστης εισοδηματικής στήριξης και την ενθάρρυνση της συμμετοχής των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού και εφαρμογής στοχευμένων μέτρων. Η πρόταση αυτή εθυγραμμίζεται και με το αίτημα της Εθνικής Ομάδας Στρατηγικής για μια προσπάθεια μείωσης του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου.

Για πρώτη φορά από το 2014 οι συστάσεις για την Ελλάδα περιλαμβάνουν μέτρα για την προστασία της απασχόλησης. Η Επιτροπή αφ' ενός επισημαίνει ότι υπάρχει άμεση ανάγκη για την ενίσχυση της τήλε-εργασίας αλλά και για τη δημιουργία πιο ευέλικτων ωραρίων, αφ' ετέρου τονίζει ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα το ζήτημα της αδήλωτης εργασίας. Αυτή θα είναι και η αφετηρία για μια πιο ποιοτική απασχόληση και την ορθότερη

εφαρμογή των προτύπων εργασίας, όπως έχει προτείνει και η ΕΟΣ.

Ωστόσο υπάρχουν και αποκλίσεις ανάμεσα στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την έκθεση της Εθνικής Ομάδας Στρατηγικής. Αρχικά, η Επιτροπή προτείνει να μειωθεί το ωράριο εργασίας προκειμένου να προστατευθεί η απασχόληση, ενώ η ΕΟΣ έχει υπογραμμίσει τη σύνδεση μεταξύ μερικούς απασχόλησης και επιδείνωσης των συνθηκών διαβίωσης και της κοινωνικής κινητικότητας. Δεύτερον, η ΕΟΣ θεωρεί ότι μια

πιθανή έγκριση φορολογικών διευκολύνσεων θα οδηγούσε μακροπρόθεσμα σε περαιτέρω αποδυνάμωση του κράτους πρόνοιας και θα ασκούσε ακόμη μεγαλύτερες πιέσεις στους πιο ευάλωτους, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε και μείωση των κοινωνικών δαπανών. Τέλος, οι συστάσεις της Επιτροπής δεν κάνουν καμία αναφορά σε θέματα που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων όπως για παράδειγμα το μισθολογικό χάσμα ή το χάσμα στην απασχόληση ούτε προτείνει πώς θα μπορούσαν να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας στην Ελλάδα.

Το Παρατηρητήριο των Κοινωνικών Δικαιωμάτων 2020 του δικτύου SOLIDAR αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Μαζί για μια Κοινωνική Ευρώπη και συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI) και μας δίνει μια εικόνα της κατάστασης στην οποία βρίσκονται τα κοινωνικά δικαιώματα σε 17 Ευρωπαϊκές χώρες. Το Παρατηρητήριο αξιολογεί την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η κοινωνική Ευρώπη όσον αφορά τις ίσες ευκαιρίες, τις δίκαιες συνθήκες εργασίας, την κοινωνική προστασία, τη συμπερίληψη και τον χώρο δράσης της κοινωνίας των πολιτών βασιζόμενη σε παρατηρήσεις που γίνανε εκ μέρους Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και σε συνδυασμό με στατιστικά στοιχεία και επιστημονικά ευρήματα. Οι παρατηρήσεις αυτές προέρχονται από τις Εθνικές Ομάδες Στρατηγικής (ΕΟΣ) που συστάθηκαν σε καθεμία από αυτές τις χώρες από κάποιο μέλος ή εταίρο του δικτύου SOLIDAR. Το Παρατηρητήριο 2020 αναλύει επιπλέον τον βαθμό στον οποίο οι πλευρές αυτές αντανακλώνται στις Ειδικές ανά Χώρα Συστάσεις της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για μια κοινωνικά βιώσιμη ανάκαμψη μετά την υγειονομική κρίση του Covid-19.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ:

Mikael Leyi

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Miguel Hernandez Littlewood

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ:

Carlos Roldán Mejías, Violeta Meotto,
Jedde Hollewijn, Julie Martinaud

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ:

Sebastian Moffett

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ:

Anastasia Dosidi

ΓΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ:

Maximilian Fischer

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων (ΑΡΣΙΣ)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ

Η δημοσίευση αυτή πραγματοποιήθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη δημοσίευση αυτή δεν αντανακλούν απαραίτητα τις θέσεις ή τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

© SOLIDAR 2020

solidar

TOGETHER FOR
SOCIAL EUROPE

Το δίκτυο SOLIDAR είναι ένα ευρωπαϊκό δίκτυο που αποτελείται από περισσότερες από 50 Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και ενώνει εκατομμύρια πολίτες σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο. Το δίκτυο SOLIDAR μεταφέρει τις θέσεις και τις αξίες των μελών του στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα διεθνή όργανα εστιάζοντας σε τρεις βασικούς τομείς πολιτικών: τις κοινωνικές υποθέσεις, τη διεθνή συνεργασία και τη δια βίου μάθηση.

Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.solidar.org

Avenue des Arts, 50
1000 Βρυξέλλες - Βέλγιο
+32 2 500 10 20
www.solidar.org
@SOLIDAR_EU

